

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, kwietnia 2019 r.

BADK.DPK.133.10.2019 MR

P9-05/19	Data wpływu petycji 11 lutego 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 4 kwietnia 2019 r.

KOSZTY SĄDOWE W SPRAWACH CYWILNYCH

TEMAT

**ZWOLNIENIE Z OPŁATY STOSUNKOWEJ
W SPRAWACH ODSZKODOWAWCZYCH POWIĄZANYCH
Z RESTYTUCJĄ WYWŁASZCZONYCH NIERUCHOMOŚCI**

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

Osoba fizyczna i 17 obywateli.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w celu zwolnienia z obowiązku ponoszenia opłaty stosunkowej lub wprowadzenia wpisu stałego w wysokości 1 000 zł w sprawach dotyczących odszkodowań powiązanych z restytucją wywłaszczonych nieruchomości.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o zmianę przepisów regulujących wysokość opłaty stosunkowej, wymaganej przy wnoszeniu pozwu o odszkodowanie powiązane z restytucją własności nieruchomości wywłaszczonej i niewykorzystanej na cel wskazany w akcie wywłaszczeniowym. W celu osiągnięcia realizacji postulatów petycji, autor proponuje całkowite zwolnienie powodów z obowiązku wnoszenia opłaty stosunkowej, która zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynosi 5% wartości przedmiotu sporu, przy czym nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł, lub wprowadzenie do ustawy wpisu stałego w wysokości 1 000 zł w każdej instancji.

W petycji argumentowano, że „obowiązkiem parlamentu funkcjonującego w demokratycznym państwie prawa, które zobowiązało się do urzeczywistniania zasady sprawiedliwości społecznej”, jest naprawienie krzywd jakich doznali byli właściciele nieruchomości wywłaszczonych, na których nie został zrealizowany cel wywłaszczenia, i którymi dysponował Skarb Państwa z naruszeniem prawa, z uwzględnieniem art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami („u.g.n.”).

Autor petycji uznaje, że stosowanie przywołanego art. 229 u.g.n. oraz prawidłowość jego wykładni, jest osiłą sporu, albowiem „sądy administracyjne przyjęły wykładnię, że posłużenie się przez ustawodawcę sformułowaniem roszczenie nie przysługuje, powoduje niemożliwość załatwienia sprawy zgodnie z wnioskiem strony domagającej się zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, a tym samym organ rozpoznający wniosek złożony w trybie art. 136 ust. 3 u.g.n., nie podlega merytorycznemu załatwieniu”.

W petycji podniesiono, że poprzedni właściciel lub jego spadkobiercy, nie dysponują innym instrumentem prawnym (poza art. 136 ust. 3 u.g.n.) do „uzyskania urzędowego potwierdzenia zbędności/niezbędności wywłaszczonej nieruchomości na cel wywłaszczenia”.

Podkreślano również, że umorzenie postępowania restytucyjnego w związku z hipotezą zawartą w art. 229 u.g.n. jest równoznaczne z pogwałceniem dyspozycji art. 21 Konstytucji RP, który dopuszcza stosowanie instytucji wywłaszczenia tylko na cele publiczne i tylko wówczas gdy konkretna nieruchomość jest niezbędna na określony cel.

Ponadto podnoszono, że instytucja zwrotu nieruchomości jest pochodną samego wywłaszczenia i w okolicznościach, w których upada causa – „prawnie istotna przyczyna dokonania czynności prawnej (...), poprzedni właściciel jest ustawowo legitymowany do uzyskania informacji, czy cel zrealizowany na wywłaszczonej nieruchomości odpowiada celowi określonemu w akcie wywłaszczeniowym”.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.), dalej: „u.k.s.c.” lub „ustawa”, w **art. 11** stanowi, że opłata jest stała, stosunkowa albo podstawowa.

W **art. 12** u.k.s.c. wskazano, że opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa niemajątkowe oraz we wskazanych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe, w wysokości jednakowej, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż 30 zł i wyższa niż 5 000 zł.

Zgodnie z **art. 13** ust. 1 ustawy, opłatę stosunkową pobiera się w sprawach o prawa majątkowe; wynosi ona 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł.

Opłata stosunkowa w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych, o których mowa w ustawie – Prawo bankowe pobierana od konsumenta albo osoby fizycznej prowadzącej gospodarstwo rodzinne wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 1000 zł (ust. 1a).

Opłata stosunkowa w sprawach o prawa majątkowe dochodzone w postępowaniu grupowym wynosi 2% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł (ust. 2).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2204 ze zm.), dalej: „u.g.n.”, w **art. 136** stanowi, że nieruchomość wywłaszczona nie może być użyta na cel inny niż określony w decyzji o wywłaszczeniu, z uwzględnieniem art. 137, chyba że poprzedni właściciel lub jego spadkobierca nie złożą wniosku o zwrot tej nieruchomości.

W razie powzięcia zamiaru użycia wywłaszczonej nieruchomości lub jej części na inny cel niż określony w decyzji o wywłaszczeniu, właściwy organ zawiadamia poprzedniego właściciela lub jego spadkobiercę o tym zamiarze, informując równocześnie o możliwości zwrotu wywłaszczonej nieruchomości (ust. 2).

Poprzedni właściciel lub jego spadkobierca mogą żądać zwrotu wywłaszczonej nieruchomości lub jej części, jeżeli, stosownie do przepisu art. 137, stała się ona zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu. Z wnioskiem o zwrot nieruchomości lub jej części występuje się do starosty, wykonującego zadanie z zakresu administracji rządowej, który zawiadamia o tym właściwy organ. Warunkiem zwrotu nieruchomości jest zwrot przez poprzedniego właściciela lub jego spadkobiercę odszkodowania lub nieruchomości zamiennej (ust. 3).

W przypadku niezłożenia wniosku o zwrot wywłaszczonej nieruchomości lub jej części w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia o możliwości zwrotu, uprawnienie do zwrotu nieruchomości lub jej części wygasa (ust. 5).

Zgodnie z **art. 137** ust. 1 u.g.n., nieruchomość uznaje się za zbędną na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu, jeżeli:

- 1) pomimo upływu 7 lat od dnia, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna, nie rozpoczęto prac związanych z realizacją tego celu albo
- 2) pomimo upływu 10 lat od dnia, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna, cel ten nie został zrealizowany.

Jeżeli w przypadku (z ust. 1 pkt 2) cel wywłaszczenia został zrealizowany tylko na części wywłaszczonej nieruchomości, zwrotowi podlega pozostała część (ust. 2).

W myśl **art. 229** u.g.n. roszczenie, o którym mowa w art. 136 ust. 3, nie przysługuje, jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nieruchomość została sprzedana albo ustanowiono na niej prawo użytkowania wieczystego na rzecz osoby trzeciej i prawo to zostało ujawnione w księdze wieczystej.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 15 maja 2009 r.¹ stwierdził, że w przypadku sprzedaży lub oddania w użytkowanie wieczyste nieruchomości wywłaszczonej, nieruchomość ta nie podlega zwrotowi niezależnie od tego, czy cel określony w decyzji o wywłaszczeniu został zrealizowany.

¹ Wyrok NSA z dnia 15 maja 2009 r., sygn. akt I OSK 722/08, Lex nr 507872.

Zdaniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku, w razie wystąpienia przesłanek z art. 229 u.g.n. roszczenie o zwrot nieruchomości nie przysługuje, zaś wszczęte postępowanie jako bezprzedmiotowe podlega umorzeniu.²

Za umorzeniem postępowania wypowiedział się także NSA w wyroku z 16 listopada 2000 r.³, z kolei Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie odniósł się odmiennie do sprawy i w wyroku z dnia 29 stycznia 2009 r.⁴ stwierdził, że fakt, iż nieruchomość wnioskowana do zwrotu została oddana w użytkowanie wieczyste, nie oznacza, że prowadzone postępowanie jest bezprzedmiotowe. Postępowanie powinno być nadal prowadzone w celu jego merytorycznego zakończenia, tj. wydania decyzji negatywnej (odmowa zwrotu) w przypadku stwierdzenia przesłanek negatywnych określonych w art. 229 u.g.n.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 sierpnia 2009 r.⁵ stwierdził, że generalnie organy dokonujące wywłaszczenia powinny liczyć się z ewentualnością zwrotu nieruchomości, gdy odpadnie cel wywłaszczenia, i dokładać staranności, aby zadośćuczynić roszczeniu byłego właściciela. Obowiązek ten odnosi się do powinności zwrotu nieruchomości zbędnej na potrzeby określone w wywłaszczeniu, ale także obejmuje podejmowanie czynności zmierzających do skutecznego zapobieżenia aktom zadysponowania taką nieruchomością, które na podstawie art. 229 u.g.n. prowadziły w rezultacie do utraty roszczenia o jej zwrot.

INFORMACJE DODATKOWE:

Opłata stosunkowa, jako jedna z trzech rodzajów opłat wymienionych w art. 11 u.k.s.c., pobierana jest od pism w sprawach o prawa majątkowe, w przypadkach gdy ustawa nie przewiduje pobrania opłaty stałej, zatem jest pobierana od pism w innych sprawach o prawa majątkowe aniżeli wymienione w art. 12 i art. 27–76 u.k.s.c.

Wysokość opłaty stosunkowej nie jest jednakowa, przy jej obliczeniu należy w pierwszej kolejności ustalić wartość przedmiotu sporu zgodnie z przepisami art. 19–26 k.p.c., a następnie – odpowiedniego od tej kwoty ułamka.

² Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 16 kwietnia 2009 r., sygn. akt II SA/Bk 828/08, Lex nr 555348.

³ Wyrok NSA z dnia 16 listopada 2000 r., sygn. akt I SA 1539/99, Lex nr 75555.

⁴ Wyrok WSA w Krakowie z dnia 29 stycznia 2009 r., sygn. akt II SA/Kr 1233/08, Lex nr 531023, podobnie: wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 czerwca 2005 r., sygn. akt I SA/Wa 765/04, Lex nr 179226.

⁵ Wyrok SN z dnia 12 sierpnia 2009 r., sygn. akt IV CSK 187/09, Lex nr 529690.

Wysokość opłaty stosunkowej zależy od przyjętego przez ustawodawcę procenta wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia (5% w sprawach o prawa majątkowe niewymienione w art. 27–76b u.k.s.c. lub 2% przedmiotu sporu w postępowaniu grupowym), a jej wysokość musi mieścić się w ustawowych granicach dolnej i górnej (nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 000 zł, przy czym w sprawach wymienionych w art. 13 ust. 1a u.k.s.c. górna granica wynosi 1 000 zł).

OPRACOWAŁA

Monika Ruszczyk

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz